

GELENEKSEL VE POST-MODERN SİYASİ TEMSİL YÖNTEMLERİ: BİR
KARŞILAŞTIRMA

Melek KAYMAZ MERT ¹

Received Date (Başvuru Tarihi): 25/04/2020

Accepted Date (Kabul Tarihi): 11/05/2020

Published Date (Yayın Tarihi): 15/06/2020

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Temsil,
Siyasi Temsil,
Demokrasi,
Post-Modern Temsil

Siyasi Temsil kavramı oldukça geniş bir kavramdır. Bir yönetim birimi içerisinde yurttaşların nasıl, ne şekilde ve kim tarafından temsil edilecekleri her daim tartışma konusu olmuş, bu sebeple farklı temsil biçimleri ortaya atılmıştır. Temsilci, bazen bir sembol olarak kabul edilirken, bazen temsil ettiği topluluğun bir yansıması olarak kabul edilmiştir. Bazı görüşlere göre ise; temsil bir yetki devridir. Bu geleneksel bakış açılarının yanında, küreselleşen dünya siyasetinde, post-modern temsil şekilleri ortaya çıkmış, temsil çok aktörlü bir hal almıştır. Bu çalışmanın amacı, betimleyici bir yaklaşımla, siyasi temsil kavramını irdeleyerek, geleneksel ve post-modern temsil modellerinin bir karşılaştırmasını yapmaktır. Bu şekilde, siyasi temsilin tarihsel süreç içerisinde değişen doğası ortaya konmuş, bu bağlamda siyasi temsil literatürüne katkıda bulunulmaya çalışılmıştır

TRADITIONAL AND POST MODERN POLITICAL REPRESENTATION: A COMPARISON

ABSTRACT

Keywords

Representation,
Political Representation,
Democracy,
Post-modern Representation

Political representation is a very broad concept. The issue of how and by whom citizens will be governed have been discussed and many different representation models have been suggested. The representative have sometimes been accepted as a symbol, sometimes a reflector of the community he represents. It is also seemed as a subsidiarity. With all of these traditional views, new models of political representation have been offered in the global world politics and the concept has been a versatile issue. The aim of this study is to probe the concept of political representation and compare the traditional and post-modern models by a descriptive approach. In this sense, the changing nature of the representation has been proved and contributed to the literature

Citation: Kaymaz Mert, M.(2020), Geleneksel ve Post-Modern Siyasi Temsil Yöntemleri: Bir Karşılaştırma, ARHUSS, 3 (1): 59-71

¹ Öğr. Gör., Yabancı Diller Yüksekokulu, Bursa Teknik Üniversitesi, melek.mert@btu.edu.tr

1. GİRİŞ

Temsil (*representation*) kavramı, bir şeyi tasvir, tanımlama yoluyla zihinde canlandırmak, aynı zamanda bir şeyi sembolize etmek, bir şeyi işaret etmek anlamlarına gelen temsil etmek (*represent*) fiilinden gelmektedir. Fransızca'da sunmak, göstermek, anlamına gelen *repraesentare* fiilinin de türemiş olduğu Latince *repraesentare* kökünden türetilmiştir (Pitkin,2014:36). Romalılar, bu kavramı bir soyutlamanın bir objede vücut bulması anlamında kullanmışlar ve henüz siyasi temsil manasında kullanmamışlardır. Siyasi Temsil kavramının başlangıç noktası Antik Yunan olarak kabul edilmektedir çünkü demokrasinin buradan doğduğu var sayılmaktadır.

Antik Yunan'daki² temsil deneyimi günümüz yönetimleri için örnek teşkil etmektedir. Ancak bu doğrudan demokrasi örneğinde, temsilcilerin sadece erkek yurttaşlardan oluşması, kadın ve kölelerin oy kullanmaması tam bir çelişkiydi (Ağaoğulları, 1991:22). Roma İmparatorluğu'nun yıkılışıyla Avrupa'da kurulan feodal düzende kraldan sonra doğrudan siyasal temsil sahibi olan derebeyleri birer temsilci niteliğinde kabul edilmişlerdir. 17. ve 18. yüzyıllarda Amerikan ve Fransız devrimleri ile siyasi temsil kavramına başka bir boyut gelmiştir. Bu süreçte ortaya çıkan özgürlük fikirleri, halkın kendi yasalarını kendileri yapacak etkin yurttaşlar haline gelmesi ve yasayla güvence altına alınmış bireysel haklar fikrinin ortaklaşması zemininde gerçekleşmiştir. Bu düşünceler temelinde imparatorluklar yıkılmış, ulus-devlete geçiş yaşanmıştır. Böylece, halk egemenliği kavramı ortaya çıkmış, kaynağını halktan alan iktidarlar kurulmaya başlanmıştır.

Fransız Devrimi ile ortaya çıkan demokratik temsil kavramı günümüzde de kullanılmakta, halk kendisini iyi bir şekilde temsil edeceğini düşündüğü temsilcilere oy vermektedir. Klasik Temsilin kurumları olarak parlamentolar ve siyasi partiler kabul edilmektedir. Nitekim küreselleşen ve değişen dünyada klasik temsil modelleri yerine farklı arayışlar içerisine girilmiş, temsilin doğası ve halkın temsil edilmekten beklentileri değişmiştir. Halk kendisini ilgilendiren meselelerde daha fazla söz sahibi olmak

² Antik Yunan'daki yönetim şeklinin demokrasi olarak atfedilmesinin nedeni toplumun, 'polis' adı verilen şehir devletlerinde halkın belli bir kesiminin yönetiminde doğrudan söz sahibi olmasıydı. Her ne kadar köleler, kadınlar ve yabancılar yönetimde söz sahibi olamasa da, bir anlamda siyasi eşitlik söz konusuydu. Siyasi eşitlik anlamında kullanılan isegoria kavramı yurttaşların meclise katılıp kendilerini ifade edebilmeleri anlamına geliyordu. Bu anlamda halk meclisleri doğrudan demokrasinin tarihteki ilk örnekleriydi. Daha fazla bilgi için Bkz.Ateş, 1994.

istemekte, yeni teknolojik gelişmeler sayesinde siyasete daha fazla katılım gösterebilmektedir.

2. GELENEKSEL TEMSİL YÖNTEMLERİ

Geleneksel anlayış içerisinde siyasi temsil daha çok bir 'yetki devri' olarak algılanmış, temsilcilerin temsil ettikleri halkın bir sembolü olarak kabul edilmişlerdir. Bu bağlamda, temsilcilere çok büyük önem atfedilmiş, halkın yanması olarak kabul edilmişlerdir. Geleneksel olarak düşünüldüğünde monarşi ve buna benzer yönetim biçimlerinde seçim olmadan iş başına gelen yöneticilerde birer temsilci olarak görülmüşlerdir.

2.1 Biçimsel (Formal) Temsil

İlk ve en gelişmiş temsil modellerinden olan bu görüş, siyasi düşünce tarihi boyunca zaman zaman kendini göstermiş, bazı modern siyaset bilimciler tarafından rağbet görmüştür. Temsil kavramını "Yetki devralma ve yetki verme" olarak tanımlayan bu görüş temellerini, Thomas Hobbes'un temsil anlayışına dayandırır. Pitkin, bu modeli biçimci (formalistic) temsil olarak adlandırır. Hobbes Leviathen adlı eserinin 16.bölümünde temsili şöyle tanımlar: "Doğal kişi; sözleri ve eylemleri kişinin kendisine ait olan kişidir. Bir başkasının sözlerini ve eylemlerini temsil ediyorsa, o bir yapay kişidir. Yapay kişiler söz ve eylem haklarını onları seçenlerden veya bir şekilde temsil ettikleri insanlardan alırlar. Bu kişiye fail denir, diğer taraftaki kişiye ise amil denir. Bu durumda fail olan kişi yetkilidir (Hobbes, 2012:133-134).

Hobbes'un temsile dair görüşleri daha sonra "Yetkilendirme Kuramı" olarak adlandırılmıştır. Bu kurama göre, temsil kavramı yetki devralma ve yetki verme bazında tanımlanmaktadır. Bu görüşün temel özellikleri şunlardır: Temsilci hareket etme yetkisi verilmiş kişidir. Temsil edilen kişi ise, temsilcinin hareketlerinden sorumludur. Temsilci hakları genişletilip sorumlulukları azaltılırken, temsil edilen ise bazı haklarından vazgeçen kişidir. Temsilci, kendisine verilen yetkiler oranında temsil edebilir. Bu kuramın üç versiyonu olduğu düşünülür. Bunlardan ilki; birkaç Alman kuramcının geliştirdiği "organschaft" kavramıdır. Bu görüş bazı siyasi kuramcılar tarafından farklı şekillerde paylaşılmıştır. Ne kadar kendisi organschaft ifadesini kullanmasa da, Max Weber bu görüşün bir temsilcisi olarak kabul edilir. Weber, temsilin bir grubun belli üyelerinin davranışlarının diğerlerine de atfedildiği bir hareket olduğunu düşünür. Kökenlerinin Fransız Devrimine dayandığı bu görüş, hükümet görevlilerinin devletin tüm organlarını

temsil ettiği bir görüş olup, temsilin her toplumda olması gerektiğini vurgular. Temsilciler olarak adlandırılan organlar devlette çok önemli bir fonksiyona sahiptirler ve devletin karar organıdırlar(Pitkin,2014:46).

Bu görüşün sınırlılıkları arasında temsilciye yetkinin sınırlandırılmadan verilmesi ve seçimlerin gereksiz görülmesidir. Eric Voegelin'in Siyasetin Yeni Bilimi (New Science of Politics) adlı eserinde yetkilendirme kuramının başka bir versiyonu anlatılır. Voegelin'in temsil tanımı, Hobbes'a yakın olmakla birlikte kavrama yeni boyutlar getirmektedir. Kendisi seçilmiş yürütmenin temsili "betimleyici" (descriptive) temsil olarak adlandırmaktadır. Temsilde sağduyu muğlak bir kavramdır (Voegelin, 2004:52). Örneğin Sovyetler Birliği'nde parlamentonun temsil açısından anlamlı olup olmadığını sorgulamaktadır. Yani her parlamentonun gerçekte temsil işlevini yürütüp yürütmediği şüphelidir. Ayrıca temsilin varoluşçu (existentialist) niteliğine dikkat çeker. Toplumun varlığı temsilcilerin varlığı ile bağdaştırılır. Temsil edilmek demek bir krala ya da yöneticiye sahip olmaktır (Giovanni, 1996:90). Kralın kaybedilmesi ise, eylem için uyumu kaybetmek demektir; gruplar eylemde bulunmuyorlarsa krala da ihtiyaç duymazlar. Yetki verilen kişinin eylemlerinin "toplumun ruhu" denilen ortak "idea"ya uygun olması gerektiğini vurgulamaktadır. Voegelin'in diğer temsil tanımı ise; "askın" (transcendental) tipte temsildir. Bu anlayışa göre, bir toplumun otoriter temsilcisi, o topluma uygun bir düzeni temsil ediyorsa görevini yerine getiriyordur. Temsili yetki devri olarak gören dşnrlar, temsili "birisinin eylemlerinin diğerlerine atfedilmesi" olarak tanımlarlar. Fakat temsil edilenin de kendisi adına eylemde bulunma hakkı olduğunu unuturlar. Örneğin bir ğretmen öğrencilerini temsil etmez, aynı şekilde bir subay askerleri temsil etmez. Fakat onlar üzerinde otoriteleri vardır. Sonuç olarak, otorite ve temsil farklı şeylerdir (rs,2006:9).

Bu temsil anlayışı yetki devri üzerine kurulmuş ve temsil edilen halkın kendi yetkilerini devrettikten sonra kamusal alanda pasif bir konumda kalması anlayışı ön plana çıkmıştır. Temsilciye yetki ve haklar tanıyan fakat onun üzerinde hiçbir yükümlülük ve kontrol tanımayan bu temsil kuramı aslında gerçek bir temsili içermemektedir. Gerçek bir temsil, ancak temsilciden mutlak manada hesap sorulabilen temsildir. Temsilciler hesaba ekilebilmeli ve kontrol edilebilmelidir. Dolayısıyla ağımızın demokratik devletlerinde böyle bir anlayış işlevsel ve adil değildir.

2.2 Sembolik (Symbolic) Temsil Modeli

Bu temsil anlayışını benimseyenlere “sembolleştirme kuramcıları” da denmektedir. Bu model tüm temsili bir sembolleştirme olarak görür. Ulusu temsil eden bir amblem olabileceği gibi bir devlet başkanı ya da kral olabilir. Sembolik temsilde, ulusu yöneten ulusun özelliklerini değil, “askın” anlamda bir bütün olarak ulusun ruhunu temsil eder (Örs,2006:12). İnsanlar da semboller gibi düşünülebilir, uygun koşullar altında tıpkı bayrağın yaptığı gibi ulusu simgeleyebilirler. Sembolik temsil ettiği ulus hakkında bilgi vermez. Sadece ulusal duygu ve dileklerini yansıtır. Eyleme geçme gibi bir amacının olmamasının yanında toplumun farklı taleplerini karşılama gibi bir işlevi mevcut değildir. Sadece ulusal birliği ve bütünlüğü sağlaması açısından önemli olduğu düşünülen bu temsil biçimi, ulusu temsil eden güçlü bir siyasi liderin önemine işaret eder.(Pitkin, 2014:103).

Ancak bu noktada, sembol etme ve temsil etme arasındaki farkın göz önünde bulundurulmadığı görülür. Bireyleri temsil eden ile sembolize eden kavramlar birbirinden farklı olabilir. Örneğin bir ulusu sembolize eden soyut ve somut kavramlar olabilir. Ancak o ülkenin lideri o ulusun temsilcisi olarak kabul edilir.. Temsil, liderin gücünün kendisine tabi olanların gücünün üzerinde olduğu bir güç ilişkisidir. Temsil, ancak bireylerin onun varlığına rıza gösterdiğinde gerçekleşir. Sembolleştirme modelini destekleyenlerin de belirttiği gibi, temsil etmek seçmeni memnun etmek ve onun rızasını kazanmak ile ilgilidir. Sembolik temsil gerçekleşse bile temsil eden ve edilen arasında nesnel ve meşru bir ilişki geliştirmediği sürece, tam olarak işlevini yerine getirdiği söylenemez. Bir sembolün halkı temsil edip etmediğini sorgulamak mümkün değildir çünkü kötü sembol diye bir kavram yoktur. Bu anlayış oldukça kısıtlı bir anlayıştır.

Bazı durumlarda ise bir sembol hem bir halkı sembolize eder, hem de temsil eder. Örneğin İstiklal Marşı ülkemizi temsil eder ve bunun yanında ülkemizin milli birlik ve beraberliğinin de sembolüdür. Ancak bu sembol temsil edilen hakkında bilgi vermez. Bu sebepten, semboller temsil ettikleri kavramlar hakkında bilgi kaynağı değildirler ve kavramı yansıtmayabilirler. Bu yönden bakıldığında sembolik temsil ve betimleyici temsil arasındaki fark ortaya çıkar. Betimleyici temsilde, temsilci temsil ettiği grubun özelliklerini yansıtır. Temsilciler toplum hakkında bilgi verirler. Ancak sembolik temsilde temsilcinin böyle bir rolü yoktur ve eksik ya da kötü temsil diye bir kavram da yoktur. Dolayısıyla sembolik temsil anlayışında, yöneticilerin halkı kötü bir biçimde temsil

ettiğine inanılmaz. Sembollerin ise, neden var olduğu açıktır. Semboller sadece ulusların birlik ve beraberliklerini pekiştirmeleri açısından önemlidirler.

2.3 Vesayet-Mütevelli Modeli

Başka bir kişinin sahip olduğu mal veya onu ilgilendiren konularda resmi olarak görevlendirilmiş kişiye “mütevelli” denir. Bu modele göre, seçilenler halk için en doğrusuna karar verebilen eğitim ve bilgi seviyesi yüksek kimselerdir. Bu anlamda elitizme yakın özellikler gösterir (Demirel ve Durgun,2015:359). Haklın memnuniyeti konusunda 19.yüzyılda ‘Faydacılık’ ekolünü başlatan J. Bentham ve J. S. Mill anmak gerekir. J. S. Mill’in geliştirdiği çoklu oy kullanma sisteminde, eğitilmiş kişilerin siyasi görüşü diğerlerinden daha değerlidir ve halkın mutluluğu için neyin iyi olduğuna onlar karar verebilir. Belirli üst düzey diplomaya sahip olanlara 4-5 oy, kalifiye ve yönetim kadrosunda olanlar 2-3 oy, sıradan kişilere ise 1 oy hakkı tanındığı çoğul oy sistemini (plural voting) destekler (Heywood,2011:288). Edmund Burke Bristol’de 1774 yılında seçmenlere yaptığı konuşmasında temsil edeceği gruba şu şekilde seslenir: “Temsilciniz hem çalışmalarını hem de kararlarını size borçludur. Kendi görüşünü sizin görüşlerinize feda ederse, size hizmet değil ihanet etmiş olur”. Burke’e göre; temsilci aydınlanmış bir bilinçle ve olgunlukla karar vermelidir. Temsil ahlaki bir sorumluluktur. Anlama ve kavrama yetisi gelişmiş eğitilmiş kişiler bu anlamda daha az şanslı olanların çıkarları yönünde faaliyette bulunmalıdırlar. Kendisinin ‘Temsili Vekâlet Teorisi’ diye adlandırdığı bu yaklaşım, milletvekillerinin her birinin kendi seçim bölgesinden emir aldığı bir sistemi değil, her birinin tek bir fayda üzerinde birleştiği ulusun müzakere meclisi olan bir parlamento üzerine vurgu yapar (Manin,1997:38).

Benzer bir yaklaşımın destekçisi olan 19.yüzyıl düşünürlerinden J.S.Mill özellikle eğitilmiş insanların görüşlerinin eğitimsiz ve okuma yazma bilmeyenlerden daha değerli olduğuna inanır. Bu yaklaşım onu çoğulcu oy verme sistemini teklif etmeye yöneltir; buna göre diploma sahibi kişilerin oyu 4 veya 5 oy, meslek sahibi kişilerin oyu 2 veya 3, sıradan işçilerin oyu 1 ve son olarak okuma yazma bilmeyenlerin oyu sıfır oy sayılmalıdır. Burke gibi ona da seçilen kişilerin kendi düşünce ve kararlarını seçim bölgelerindeki seçmenlerin kararlarına feda etmemesi konusunda ısrarcıdır. Ona göre; seçmenler seçim yoluyla kendilerinden daha iyi eğitim almış geniş tecrübeleri olan adayları tercih ederler. Kendi görüşlerini yansıtan kişileri değil, kendi adlarına eylemde bulunacak siyasetçileri isterler(Heywood, 2011:288).

Tom Paine gibi radikal demokratlar tam da bu konuyu dile getirmişlerdir. Halk egemenliğine dayanan demokrasi doktrininin şiddetli bir savunucusu olan Paine aktif bir şekilde Amerikan ve Fransız Devrimine katılmıştır. Common Sense'te savunduğu temsil teorisi emredici vekâlet teorisine yakındır. Ona göre seçilmişlerin seçmenlerden ayrı bir çıkar tasarlamasını imkânsız kılmak için düzenlenen muntazam seçimler yoluyla temsilciler ve seçmenler arasında sık sık değiş tokuşu teklif eder. Radikal demokratlar sık sık yapılan seçimlerin yanında halkın üstünlük alması gerektiğini savunurlar. Buna göre; halk yasama teklifinde bulunabilir ve seçmenler memnun kalmadıkları görevlileri hesaba çekebilirler. Hatta güven oylaması ya da yeniden seçim yoluna başvurabilirler (Urbinati,2006:18). Bu bakış açısına göre, demokrasi, temsilcilerin temsil ettikleri kişilerin görüşlerine mümkün olduğunca yakın durmalarıyla gerçekleşir. Oy hakkı için yeteneklerini geliştirmek konusunda fazla çaba göstermeyen insanların, bu hakkı kullanmak için yeterince donanımlı olmadığını savunan bu anlayışın "elitizm"e yakın olduğu düşünülür. Günümüzde ise bu tartışma "Bir profesörle bir çobanın aynı oy hakkına sahip olması "örneği üzerinden Türkiye'de zaman zaman alevlenen bir tartışmadır

Vesayet-mütevelli modeli temsilcileri olgun ve faydalı kararlar veren, eğitilmiş ve her şeyden öte vicdanlı bireyler olarak tanımlamakta ve onlara güven duymaktadır. Bu rasyonel bir siyaset anlayışının gelişmesi için oldukça önemlidir. Ancak bu modele getirilen ciddi eleştiriler mevcuttur. Öncelikle bu görüş, vekillere seçmenlerin hayatlarını kontrol etmekte büyük bir serbestlik tanımaktadır. Özellikle politikacıların kendi düşüncelerine göre hareket etmeleri konusunda teşvik edilmeleri halinde, halkın baskısından kurtuldukları için kendi çıkarlarına göre hareket etme ihtimalleri söz konusudur. Böylece temsil, demokrasinin yerini alır ve siyasetçinin halka kendi "güvenilir" görüşlerini dayattığı anti-demokratik bir kamusal alan haline gelebilir.

3. POST-MODERN TEMSİL MODELLERİ

Çağımızda çok aktörlü bir siyaseti ve dünyayı mümkün kılan yoğun bir küreselleşme deneyimi yaşanmaktadır. Küreselleşmenin ulus-devletlerin ekonomik, siyasi ve kültürel iktidarını sarsması nedeniyle ulus-üstü ve ulus-aşırı aktörler gittikçe daha da güçlenmişlerdir. Bu iklim içerisinde siyaset olgusu da önemli değişikliklere uğramıştır. Artık sadece belli bir kesimin elinde olmayan siyaset yapma faaliyeti ulus-aşırı örgütler, sivil toplum kuruluşları ve benzeri örgütlenmeler sayesinde tabana yayılmıştır. Bütün bu gelişmeler sayesinde geleneksel temsil biçimlerine alternatif olarak bireylerin

bizzat siyasete katılabilecekleri siyasal kararların alınmasında ve uygulanmasında söz sahibi olabilecekleri resmi olmayan temsil biçimleri ortaya çıkmıştır.

3.1 Gayri Resmi Temsil

Günümüzün demokratik temsile dayanan sistemlerinde, parlamentolara olan güvenin sarsılması gibi nedenlerle resmi olmayan temsil biçimleri ortaya çıkmıştır. Siyasete katılımları resmi seçimlere dayanmayan, kendine özgü bir yetkilendirme prosedürü olan bu temsil şekli, tüm vatandaşlardan öte, toplumdaki belli bir kesimin (azınlıklar, kadınlar, dinler, çevre, doğa vb.) sesi olmayı hedeflemektedir. Bu temsil biçiminde seçimler tek başına tanımlayıcı bir kriter olarak kabul edilmezler. Gayri resmi temsil, politika yapmak için resmi vekâlete sahip olmayan sivil toplum örgütlerinin, toplumun talep ve çıkarlarını siyasal süreçlere yansıtmaya çalışan organizasyonlardır. Ne kadar resmi seçimlerle vatandaşlar tarafından seçilmeler de, kendilerini belli kesimlerin temsilcisi olarak görürler.

Yirmi birinci yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan sivil toplum örgütleri, vakıf ile dernekler, uluslararası ve ulus aşırı aktörler ve devlet dışı organizasyonlar bir nevi yeni temsilciler olarak hareket etmeye başlamışlar, siyasi temsil anlayışını devletlerle sınırlandıran anlayışların ötesine geçmişlerdir. (Habermas,2012:25)Günümüzde “baskı ve çıkar grupları” olarak adlandırılan bu örgütlenmeler her ne kadar amaçları doğrudan iktidar mücadelesi olmasa da siyasi partilerin yanında farklı toplumsal sınıfların çıkarlarını hak ve özgürlüklerini savunmaktadırlar. Örneğin savaş karşıtlığı, çevreyi koruma mücadeleleri, hayvan hakları için bir araya gelen örgütler herhangi bir siyasi iktidar amacı gütmeyen, var olan sistem üzerinde dolaylı yollardan baskı oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bir başka ifade ile amaçlarına ulaşmak için hükümet, parlamento ve bürokrasi üzerinde baskı oluştururlar. Bu gruplar sürekli olarak siyasi faaliyet alanı içerisinde olmasalar da, belli durumlarda özellikle kendi temsil ettikleri grubun çıkarları söz konusu olduğunda siyasi bir aktöre dönüşürler.

3.2 Jiroskopik Temsil

Bu temsil modelini ortaya atan Jane Mansbridge, klasik temsil modellerinden farklı olarak deneye dayalı çalışmalarının bir sonucu olarak temsil tartışmalarına yeni yaklaşımlar getirmiştir. Amerika’da temsilcilerle onları seçenler arasındaki ilişkinin gün geçtikçe karmaşık bir hal almasından yola çıkan Mansbridge, temsilcilerin seçmenlerine verdikleri sözleri tutmalarına dayanan temsil anlayışına “taahhüt içeren temsil” adını

vermiştir. Ayrıca son yirmi yılda var olan temsil biçimlerini üç kategoriye ayırmaktadır. İleriye dönük temsil, jiroskopik temsil ve vekil temsilidir. İleriye dönük temsilde temsilciler seçmenlerin gelecekteki beklentilerini göz önünde bulundururlar. Jiroskopik temsilde, temsilci kendi geçmişinden elde edilenlere ve eylemin temelindeki sağduyu anlayışlarına odaklanır. Vekil temsili de temsil edilenler yani seçmenler kendi bölgeleri dışında temsil edildiklerinde gerçekleşir (Mansbridge,2019:59). Jiroskopik temsil de seçmen-temsil ilişkisinde esas olan temsilcinin nitelikleridir: Tutarlılık, inandırıcılık, dürüstlük gibi özellikler seçmenleri etkileyen özelliklerdir. İleriye dönük ve taahhüt içeren temsil modellerinde temsilcilerin tercihleri dışarıdan etkilenirken, jiroskopik modelde temsilcinin tercihleri içeriden etkilenmektedir. Temsilci kendi inanç ve ilkelerini güderken, seçmen temsilci üzerinde değil sistem üzerinde bir güce sahiptir. Mansbridge, bütün bu temsil modellerinin ortak yönünün “müzakere” olduğunu ifade etmiştir. Taahhüt içeren temsil de taahhütlerin hayat bulup bulmadığını saptamak için, ileriye dönük temsilde bir sonraki seçimlerde etkin olabilmek için gerekli unsurların tartışıldığı seçmen-temsilci müzakereleri, jiroskopik temsilde de seçim zamanındaki müzakereler oldukça önemlidir. Müzakereler parlamento içinde ya da dışında yapılabilir (Disch,2011: 100-114).

Bu temsil modelinde seçmenin iradesi ön plandadır. Bireyler kendi hedeflerine uyan, dürüst ve güvenilir olduğunu düşündükleri temsilciye oy verirler. Bu durumda seçmen güveni oldukça önemlidir. Bütün jiroskobik temsil modellerinde temsil edilenler temsil edenlerle bir “taahhüt” ilişkisi içerisinde dirler. Yani oy vermek aslında bir taahhüt meselesidir. Seçim ile yetkilendirilen temsilci bu taahhülle uymadığı zaman kolaylıkla görevden alınabilir. Bu temsil modelini bu kadar işlevsel kılan da budur. Temsil edilenlerin sistem üzerindeki gücü oldukça belirgindir ve kontrol ve denetim mekanizmaları da gelişmiştir. Ancak bu temsil modelini uygulamak oldukça zordur çünkü çağımızın demokratik devletlerinde seçimler belli aralıklarla yapılmakta, temsilciler seçmenlerle olan “taahhüte” uymadıkları takdirde gerekli kontrol mekanizmaları devreye girmemektedir.

3.3 Seçilmemiş Temsilciler

Seçilmemiş temsilciler kavram olarak oldukça yeni bir kavramdır. Frank Ankersmith yirminci yüzyılda artık insanların kendi temsilcileri haline geldiklerini, temsili demokrasilerin öznesi olarak vatandaşların ne kadar parlamentolar tarafından

temsil edildiği ifade edilse de temsil anlayışında yeni gelişmelerin olduğunu ifade etmiştir. Temsili demokrasilerin ulus devlet tabanlı, resmi seçimlere dayanıyor olması resmi olmayan seçimlere mani değildir (Ankersmith ve White,2018: 410-431). Günümüzde seçilmemiş temsilci örneği olarak çeşitli sivil toplum kuruluşları, uluslararası devlet dışı örgütler, çok uluslu hareketler gösterilebilir. Bütün bu gelişmeler kolektif kararları devlet merkezli modellerden yönetim modellerine doğru kaydırmıştır. Hükümetlere ve kanun koyucu yapılara olan güvenin azalması sonucu ile temsile olan standart yaklaşım değişmiştir. İnsanları etkileyen meseleler küreselleşen dünyada sınırları aşmıştır. Ülkelerin içinde ve dışında değişik misyonlar yüklenmiş resmi ya da resmi olmayan gönüllü birçok aktör bulunmaktadır (Çaha,2003:56). Devlet merkezli karar alma süreçleri gündemden güne zayıflamakta ve bu farklı aktörlerden etkilenmektedir “Temsil kayması” olarak adlandırılan bu gelişmeler klasik temsil anlayışlarının çok ötesine geçmektedir. Temsil sadece kamusal alan ve kurumsallaşan temsilden çıkan değerlendirmeler arasındaki ilişkiyle değil, kurumsallaşan siyasetin ötesinde sosyal bir süreç olmuştur.

Kar amacı gütmeyen ve gönüllülük esasına dayanan sivil toplum kuruluşları gündem yaratmaya ve kamuoyu oluşturmaya çalışan kuruluşlardır. Bir sivil toplum örgütü bilgi üretmenin yanı sıra toplumda belli konularda farkındalık yaratmaya çalışır. Örneğin, kadına şiddete dikkat çekmeye çalışan bir örgüt çeşitli eylemlerle hükümetin ve kamuoyunun dikkatini bu meseleye çekebilir. Bu sayede bir takım değişiklikler meydana gelebilir ve bu sorunun çözümüne katkıda bulunabilir. Ancak bu temsil anlayışına da eleştiriler getirmek mümkündür. Sivil toplum kuruluşlarının halkı temsil ettiği düşünüldüğünde, bu temsil mekanizmasının işlevselliği oldukça tartışmalıdır. Halkın seçtiği bir parlamento kadar yasal bir zeminde temsil işlevi olmayan sivil toplum kuruluşlarının her biri farklı ideolojilere sahip olabilirler. Kendi iç mekanizmalarında demokratik olup olmadıkları da tartışılmaktadır.

3.4 Dijital Temsil

Vatandaşların sanal ortamdaki siyasi etkinliklerini içeren bu katılım biçimi, “post-modern temsil” olarak da adlandırılmaktadır. Modern çağın bir gerekliliği olarak ortaya çıkan kitle iletişim araçları bireylerin bilgiye ulaşımını kolaylaştırmıştır. Bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşan bireyler daha örgütlü, gündemdeki meselelerle daha çok ilgilenen bireyler haline gelmişlerdir. Özellikle internet erişiminin kolaylaşması ve sosyal medyanın yaygınlaşması sayesinde bireyler çeşitli kararlara tepki vermek için daha kolay

örgütlenmekte, toplumsal meselelerle ilgili daha kolay yorumlar yapabilmektedirler. Özellikle sosyal medya bireyler için birer seslerini duyurma alanı haline gelmiştir. Hatta sosyal medya sayesinde siyasetçilerle birebir iletişime geçen bireyler bunu bir baskı unsuru olarak bile kullanmaktadırlar.

Dijital temsil üç şekilde olmaktadır: internet, sivil toplum ve sosyal hareketlerdir. İnternet ortamındaki protestolarda yer almak, örgütlenmek, dayanışmalar ve yardımlaşmalar gerçekleştirmek gibi etkinlikler internetteki dijital temsil şekilleridir. Diğer bir temsil şekliyse; sivil toplum örgütlerine üyeliktir(Saward,2011:191-211). Post modern temsil, siyaset anlayışının toplumda yeniden tanımlanmasını ve farklı anlamlara bürünmesini gerektirmiştir. Örneğin; toplumdaki sosyal hareketler içerisinde bir aktivist olarak yer almak yeni bir temsil şeklidir. İletişim olanaklarındaki gelişmeler sayesinde sosyal hareketler ile siyasetin alanı genişlemiştir. Yeni toplumsal hareketler kişisel olan ile küresel olanı bir araya getirir. Global sorunlar üzerine genelleyici bir siyaset üretir. Post modern temsilin en önemli özelliklerinden biri esnek olmasıdır. Esneklik, devamlı olarak yeniden biçimlenen dünyayı anlamakta ve yorumlamakta fayda sağlar. Diğer yandan esneklik, farklı sorunlar etrafında birleşerek örgütlenmesini sağlar.

Geleneksel ve post-modern temsil modellerinin bir karşılaştırılmasını yapmak gerekirse; siyasi temsile olan geleneksel yaklaşımlarda, temsil ve temsilci ilişkisinin yetkiyi alan ve veren şeklinde tanımlanabildiği söylenebilir. Demokratik yönetimlerden önce yetkiyi alan bir kral ya da seçim olmadan iş başına gelen bir temsilci iken, demokratik toplumlarda halk kendisini en iyi temsil edeceğini düşündüğü adaya oy vererek bir temsilci seçmiştir.

Özellikle 1990 sonrası küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerinde etkisi ile modern siyasal alan yeniden yapılanmıştır. Bu değişim, siyasi temsil kavramına olan bakış açısına da değişiklik getirmiştir. Temsil edilenler sadece seçimlerde oy vermek yerine, sendikalar, sivil toplum kuruluşları vb. organizasyonlar ile kendilerini ilgilendiren kararlarda söz sahibi olmaya başlamışlar, dijital olanaklar sayesinde temsilcilere daha kolay ulaşım sağlamaya başlamışlardır. Eski ve yeni temsil modelleri arasındaki en önemli fark, modern dünyada, halkın daha aktif birer vatandaş olmaya başlaması, bu sayede siyasal alanın genişlemesidir.

4 SONUÇ

Siyasi temsil kavramı çok boyutlu bir kavram olmuştur. Yurttaşların doğrudan yönetime katılmadığı günümüz toplumlarında, temsil, hayati bir önem taşımakta, demokrasinin vazgeçilmez bir ögesi haline gelmektedir. Sadece demokrasinin var olduğu yönetim biçimlerinde temsil kavramından söz edildiği düşünülse de, anti-demokratik yönetimlerde de yöneticiler kendi tebaalarını temsil etmektedirler. Tarihsel süreç içerisinde farklı temsil modelleri ortaya çıkmış, kavrama çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Eski Yunan'da başlayan bu süreç, Fransız Devriminin getirdiği özgürlük ideası ile birleşmiş, yüzyıllar boyu temsil kavramı her örgütlenme biçiminde var olmuştur.

Çağımızın teknolojik gelişmeleri ile yurttaşların bilgiye anında ulaşabiliyor olması, onları yaşadıkları ülkenin meseleleri konusunda daha bilinçli hale getirmiştir. Bu sayede bilgi paylaşımı da artmakta, yurttaşlar hak taleplerini dile getirmek için sivil toplum örgütleri bünyesinde bir araya gelmekte, sosyal medya sayesinde taleplerini dile getirmektedirler. Bu bağlamda, temsil kavramı parlamentoların ve siyasi partilerin dışına çıkmış, daha esnek ve tabana yayılan bir hal almıştır. Bu sayede kamusal alan sadece belli bir kesimin tekelinde değil, daha geniş bir halk kitlesinin söz sahibi olabildiği bir alan olarak yeniden tanımlanmış ve temsili işlevsel hale getiren kurumlar sorgulanmaya başlanmıştır. Bütün bunların sonucu olarak, klasik temsil anlayışları talepleri karşılamak konusunda yetersiz kalmakta, kavramın tekrar düşünülmesini gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

- Ambrose, S.C. Rutherford, B.N. Shepherd, C.D. ve Tashchian, A. (2014), "Boundary spanner multi-faceted role ambiguity and burnout: An exploratory study", *Industrial Marketing Management* 43, 1070-1078.
- Ağaoğulları, M. A. (1991) "Demokratik Mitoslar: Halk-Ulus Egemenliği ve Siyasal Temsil", *AÜSBFD*, Ocak-Haziran, Cilt X LVI, No.1-2, s. 21-31.
- Ankersmit, F. ve White, H. (2018) "On the politics of historical representation" *Van Den Akker C. Journal of the Philosophy of History*, 12 (3) ,2018, ss. 410-431.
- Ateş, T. (1994), *Demokrasi: Kavram, Tarihi Süreç, İlkeler*, (5. Baskı) Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Bernard, M. (1997), *The Pirinciples of Representative Government*, New York, Cambridge University Press.
- Çaha, Ö. (2003), *Aşkın Devletten Sivil Topluma*, İstanbul: Gendaş A.Ş. Yayınları.
- Demirel, A. ve Durgun, S. (2015), "Temsiliyet ve Seçimler", Taşkın, Y.(Eds.), *Siyaset, Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Disch, L. (2011), "Demokratik Temsilciliği Yönetim Kurulu Seferberlik Anlayışı Doğru" *Amerikan Siyaset Bilimi Review*, Vol. 105 (1): 100-114.
- Habermas, J. (2012), *Kamusalın Yapısal Dönüşümü*, çev. Tanıl Bora, Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Heywood, A. (2011), *Küresel Siyaset* (Çev. Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir), Ankara: Adres Yayınları.
- Hobbes, T. (2012), *Leviathan*, (Çev. Semih Lim,), İstanbul: YKY Yayınları.
- Mansbridge, J.(2019), *Populism and Democratic Theory* (October 2019). *Annual Review of Law and Social Science*, Vol. 15, pp. 59-77.
- Örs, B. (2011), "Siyasal temsil". *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (Kasım): 1-22.
- Pitkin, H. F. (2014), *Temsil Kavramı*(Çev. Seda Erkoç), ,Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Sartori, G. (1996), *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, Çev. Tuncer Karamustafaoğlu-Mehmet Turhan, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Saward, M. (2011), "Diagnosing And Designing Democracy In Europe", *The Future Of Representative Democracy*, Ed., Sonia Alonso, John Keane, Wolfgang Merkel, New York: Cambridge University Press
- Urbinate, N. (2006), *Representative Democracy Principles and Genealogy*, Chicago, The University of Chicago Press.
- Voegelin, E. (2004) "Structures of Consciousness", *The Drama of Humanity and Other Miscellaneous Papers, 1939-1985*, The Collected Works of Eric Voegelin, Ed. William Petropulos ve Gilbert Weiss, Columbia, London: University of Missouri Press.